

**SPMN
2024
11**

A | HODNOTENIE NÁVRHOV Z NOVEMBROVEJ SCHÔDZE NRSR

Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení. Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch. Vládny návrh zákona o vzdelávaní dospelých – druhé čítanie

ČPT: 400, 401, 402

doručený 23.08.2024

Odporúčanie: podporiť

NRSR: schválený

Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Rudolfa HULIAKA, Dagmar KRAMPLOVEJ, Andreja DANKA a Adama LUČANSKÉHO na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) – prvé čítanie

ČPT: 454

doručený 23.08.2024

Odporúčanie: nepodporiť

NRSR: v I. čítaní vyradený

Návrh poslancov HULIAKA, KRAMPLOVEJ, GARAJA a LUČANSKÉHO na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby - druhé čítanie

ČPT: 245

doručený 27.3.2024

Odporúčanie: nepodporiť

NRSR: v I. čítaní schválený

Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Samuela MIGAL'A, Radomíra ŠALITROŠA a Romana MALATINCA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele - druhé čítanie

ČPT: 534

doručený 4.10.2024

Odporúčanie: nepodporiť

NRSR: v I. čítaní schválený

Návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (Hnutie SLOVENSKO) na vydanie zákona o jednorazovom finančnom odškodnení osôb sterilizovaných v rozpore s právom – prvé čítanie

ČPT: 539

doručený 4.10.2024

Odporúčanie: podporiť

NRSR: pred I. čítaním

Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Vladimíry MARCINKOVEJ a Vladimíra LEDECKÉHO na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov – prvé čítanie

ČPT: 537

doručený 4.10.2024
Odporúčanie: podporiť
NRSR: pred I. čítaním

Návrh poslankýň Národnej rady Slovenskej republiky Lucie PLAVÁKOVEJ, Beáty JURÍK a Simony PETRÍK na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov – prvé čítanie

ČPT: 527

doručený 3.10.2024
Odporúčanie: podporiť
NRSR: pred I. čítaním

Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Lucie PLAVÁKOVEJ, Zuzany ŠTEVULOVEJ a Tomáša HELLEBRANDTA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov - prvé čítanie

ČPT: 160

doručený 12.1.2024
Odporúčanie: podporiť
NRSR: pred I. čítaním

Návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov - prvé čítanie

ČPT: 252

doručený 27.3.2024
Odporúčanie: podporiť
NRSR: pred I. čítaním

Správa o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2023

ČPT: 222

doručený 27.3.2024
Odporúčanie: vziať na vedomie
NRSR: schválený

B | AKTUÁLNE NÁVRHY ZARADENÉ NA NOVEMBROVÚ SCHÔDZU

1. NOVÉ: Vládny návrh stavebného zákona - prvé čítanie

ČPT: 587

Potreba úpravy stavebného zákona v SR vyplýva zo zastaranosti a malej flexibility stavebných konaní v súčasnej úprave. Stavebné postupy ako aj rôznorodosť stavieb v kombinácii s prekonaným spôsobom územného plánovania v SR neprimerane predlžuje povoľovacie procesy. To je pravdou najmä pri stavebných projektoch financovaných z verejných zdrojov. Za posledných desať rokov prebehlo niekoľko pokusov o reformu. Posledný z roku 2022 oddelil územné konanie od stavebného, odnímal rozhodovacie právomoci obciam a prisudzoval ich nezávislej štátnej inštitúcii, ktorej vybudovanie sa oneskorilo. Aj z tohto dôvodu bola platnosť zákona odložená na jar 2025.

Nový vládny návrh stavebného zákona sa snaží reformovať existujúcu úpravu z roku 1976 a obísť niektoré nevyskúšané a neoverené princípy novej úpravy z roku 2022. Cieľom tejto analýzy nie je spracovať všetky tieto zmeny, ale analyzovať konkrétne identifikované dopady na menšiny na Slovensku.

Najproblematickejším z tohto pohľadu je § 77 ods. 3 - Nariadenie o vypratanie stavby. Táto úprava sa nachádza v druhej hlave zákona, o právomociach stavebného inšpektorátu, ktorý má nahradiť štátnu stavebnú inšpekciu a rozšíriť jej právomoci. Konkrétne znenie paragrafu je:

“§ 77 (3) Za obydlie sa na účely tohto zákona považuje budova podľa § 3 ods. 2 skolaudovaná na tento účel. Za obydlie nie je možné na účely tohto zákona považovať iné stavby a budovy bez ohľadu na ich skutočné využitie.”

pričom paragraf 3 odsek 2, na ktorý sa paragraf 77 odvoláva, znie:

“§ 3 (2) Bytovou budovou je budova, v ktorej je najmenej polovica podlahovej plochy všetkých podlaží určená na trvalé bývanie.”

Tieto dve ustanovenia spolu sú v rozpore s ústavou, ktorá definuje obydlie širšie a zároveň definuje obydlie ako nedotknuteľné a to bez ohľadu na majetkový pomer či

technický stav. Ďalšie medzinárodné normy a judikatúra určujú, za akých vopred vymedzených podmienok je možné zasiahnuť do práv spojených s obydľím, ako je právo na rodinný a súkromný život, právo na ochranu obydľia. Redefícia (aj neúmyselná) je nebezpečným zasahovaním do tohto elementárneho práva a mohla by mať katastrofálne následky ako v historickom prípade košickej osady Demeter. V zmienenom prípade sa neskôr, rozhodnutím súdu ukázalo, že mesto nerešpektovalo práva obyvateľov na ochranu obydľí a to bez ohľadu na právny či technický stav týchto obydľí.

Aj iné paragrafy, napríklad: § 74 (8) Stavebný inšpektorát nariadi vlastníkovi stavby odstránenie; § 75 Nariadenie stavebných prác; § 77 Nariadenie vypratania stavby; § 78 Nariadenie odstránenia stavby nesú znaky administratívnych rozhodnutí, pričom nie je jasné, či bude novoustanovená inštitúcia plne schopná posúdiť technický alebo majetkový stav budov, ktorých odstránenie resp. stavebnú úpravu má právomoc nariadiť. Ako napríklad v prípadoch verejného záujmu či ochrany verejného zdravia. Pričom máme za to, že v prípade kolízie práv, ako napr. právo na súkromie či ochranu majetku a nedotknuteľnosť obydľia verzus ochrana zdravia, či verejný záujem je oprávnený rozhodnúť len príslušný súd, pričom obyvateľom by malo byť udelené adekvátne právo sa proti takýmto rozhodnutiam brániť.

Hodnotenie: Odporúčame dané ustanovenia opatrne preskúmať, keďže vnímame možnosť negatívneho dopadu najmä na podmienky bývania marginalizovaných rómskych komunít. Kvôli týmto obavám navrhnutý zákon v súčasnej podobe odporúčame nepodporiť.

2. NOVÉ: Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony - prvé čítanie

ČPT: 582

Ide o vládny návrh zákona, ktorý okrem iného upravuje pravidlá prístupu k službám Centier právnej pomoci (CPP). Deklarovaný zámer novely je sprístupniť právnu pomoc „čo najširšiemu okruhu fyzických osôb“. Z hľadiska menších a zraniteľných skupín je

obzvlášť dôležitý inštitút oddlženia fyzických osôb, t. j. osobný bankrot, ktorý je od roku 2017 taktiež v pôsobnosti CPP.

Osobný bankrot (OB) umožňuje fyzickým osobám zbaviť sa svojich dlhov a začať finančne odznova. Od 2017 sa podmienky pre vyhlásenie OB výrazne zjednodušili, čo viedlo k nárastu počtu vyhlásených OB, hlavne od socioekonomicky slabších skupín obyvateľstva. Pre tieto skupiny, ako sú napríklad marginalizované rómske komunity, je inštitút OB mimoriadne dôležitý. Mnohí členovia týchto komunít čelia vysokému zadlženiu, čo ich udržiava v cykle chudoby a sociálneho vylúčenia. Z tematického zisťovania ÚSVRK Finančná začlenenosť marginalizovaných Rómov (2022) vyplýva, že možnosť oddlženia prostredníctvom OB im poskytuje príležitosť zbaviť sa neúnosného dlhového zaťaženia, získať finančnú motiváciu znovu sa zaradiť na pracovný trh. Týmto spôsobom môžu získať prístup k legálnemu zamestnaniu, zlepšiť svoje životné podmienky a prispieť k ekonomickému rozvoju komunity.

Novela navrhuje dve zmeny, ktoré majú potenciálny vplyv na prístup socioekonomicky slabších skupín k oddlženiu. Po prvé, zavádza sa poplatok 6 € za predbežnú konzultáciu, ktorá bola predtým bezplatná. Avšak pridáva sa možnosť pre CPP odpustiť tento poplatok, ak je jej účelom iba pomoc pri vyplňaní žiadosti o právnu pomoc alebo vysvetlenie podmienok na jej získanie, alebo v „iných prípadoch hodných osobitného zreteľa“ . Po druhé, zavádza sa poplatok 50 € za žiadosť o poskytnutie právnej pomoci v konaní o oddlžení. Od tohto poplatku sú oslobodené osoby, ktoré sú poberateľmi dávky v hmotnej núdzi.

Aj nad rámec osobného bankrotu má niekoľko úprav v zákone potenciálne presahy do života menších. Napríklad sa zvyšuje koeficient materiálnej núdze z 1,6 násobku životného minima na 2,1 násobok (resp. z 438€ na 575€ v roku 2024). Tým by sa rozšíri okruh osôb oprávnených na právnu pomoc inú ako oddlženie.

Taktiež sa upravuje prístup k právnej pomoci pre odídencov z Ukrajiny, ktorí využívajú inštitút dočasného útočiska. Konkrétne sa im umožní získať asistenciu pri registrácii na dočasné útočisko vo veľkokapacitných centrách alebo budú mať nárok na právnu pomoc pri podaní správnej žaloby proti rozhodnutiu o zrušení dočasného útočiska. CPP už teraz reálne tieto služby poskytujú, takže ide skôr o zosúladenie právneho stavu s praxou.

Hodnotenie: Novela obsahuje viacero prospešných zmien, ako napríklad zvýšenie koeficientu materiálnej núdze alebo zapracovanie práv odídencov na právnu pomoc do zákona. Avšak ako problematické vnímame zvýšenie bariéry prístupu MRK k oddlženiu.

Navýšenie poplatkov vytvára nielen potenciálnu finančnú bariéru, ale aj psychologickú či administratívnu bariéru, čo môže odradiť niektorých ľudí od využitia tohto inštitútu a následnej reintegrácie do ekonomického života. Možnosť odpustenia poplatkov vnímame pozitívne, avšak vnáša to do procesu subjektívny a nepredvídateľný element. Odporúčame buď zvážiť zachovanie plošného prístupu k službám týkajúcich sa oddĺženia, alebo aspoň upresniť podmienky pri odpustení poplatkov tak, nech sa nedotknú marginalizovaných skupín. Takže návrh odporúčame podporiť s úpravami.

3. NOVÉ: Návrh na vyslovenie súhlasu NRSR s vypovedaním Zmluvy medzi Československou socialistickou republikou a ZSSR o zamedzení vzniku dvojakého štátneho občianstva, resp. MLR o úprave niektorých otázok štátneho občianstva

ČPT: 561, 577

Cieľom týchto dvoch, paralelne predložených materiálov je odstúpenie od bilaterálnych zmlúv obmedzujúcich nadobudnutie dvojitého občianstva. Boli uzavreté ešte Československou socialistickou republikou v rokoch 1960 (s Maďarskom) a 1980 (so Sovietskym zväzom), a sú platné dodnes.

Definujúci moment týchto zmlúv je nutnosť výberu jedného občianstva pre deti, ktoré sa narodia rodičom so „zmiešaných párov“, ktorí majú občianstvo práve z týchto krajín. V zmluve z roku 1980 je to definované takto: „Rodičia, z ktorých jeden je štátnym občanom jednej zmluvnej strany a druhý štátnym občanom druhej zmluvnej strany, môžu svojmu dieťaťu narodenému po nadobudnutí platnosti tejto Zmluvy zvoliť štátne občianstvo jednej zo zmluvných strán.“

Zmluvy sa pôvodne uzatvárali na päť rokov, ale s automatickým predĺžením každých 5 rokov, ak ich zmluvná strana nevypovedá. Maďarsko v roku 2007 pristúpilo k vypovedaniu tejto zmluvy. Zmluva so ZSSR sa v súčasnosti uplatňuje iba vo vzťahu k Ruskej federácii, a je dnes obojstranne platná. Obe zmluvy sú do roku 2026, v prípade ich nevypovedania do tej doby sa automaticky predlžia (o päť rokov).

Návrh ministerstva vnútra (ako gestora témy štátneho občianstva) smeruje k vypovedaniu týchto zmlúv. Ako dôvod sa uvádza aj nesúlad s medzinárodnými

zmluvami (čl. 14 Európskeho dohovoru o občianstve, čl. 15 Všeobecnej deklarácie ľudských práv).

Zaujímavý je moment uvádzania aj nesúlady aktuálnych zmlúv so slovenským právom, a to s Ústavou SR („pretože podľa článku 5 ods. 2 nikomu nemožno odňať štátne občianstvo Slovenskej republiky proti jeho vôli“) a zákonom o štátnom občianstve (40/1993). Práve ten bol v roku 2010 – ako reakcia na nový zákon Maďarska o uľahčenom pridelení dvojakeho občianstva etnickým Maďarom – novelizovaný tak, aby sa na Slovensku de facto zakázalo dvojake občianstvo. Zákon bol odvtedy novelizovaný niekoľkokrát. Ako uvádza dôvodová správa, „Od 1. apríla 2022 je umožnené dvojake štátne občianstvo v prípade, ak bolo cudzie štátne občianstvo nadobudnuté narodením, osvojením, alebo ak ho nadobudlo maloleté dieťa (§ 9 ods. 17 zákon o štátnom občianstve).“ Samotný fakt zákazu je však dodnes nedotknutý, a to napriek dlhoročnej aktivite organizácií reprezentujúcich maďarskú menšinu. Paradoxne, aktivizmus na zrušenie zákazu sa odvoláva na tie isté zákonné úpravy, ako aktuálne návrhy na vypovedanie zmlúv.

Hodnotenie: Vypovedanie zmlúv, ktoré zmiešané rodiny občanom zo Slovenska a z Maďarska alebo Ruska núti vybrať si iba jedno občianstvo pre svoje deti, má pozitívny dopad na tieto rodiny, a najmä ich deti, pričom nedôjde k žiadnej ujme. Návrhy preto odporúčame podporiť. Téma však nadobúda „menšinový aspekt“ tým, že sa prostredníctvom dôvodových správ sa Ministerstvo vnútra SR „priznáva“ k ideovej zhode s organizáciami, ktoré lobujú o celoplošné zrušenie zákazu dvojakeho občianstva. Práve ten zákaz má negatívny vplyv na život členov maďarskej komunity na Slovensku. Dá sa očakávať, že schválenie aktuálnych návrhov MV SR dá novú energiu diskusiám o zrušení zákazu dvojakeho občianstva, ako takého.

4. Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Samuela MIGAĽA, Radomíra ŠALITROŠA a Romana MALATINCA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele - druhé čítanie

ČPT: 534

Po konzultácii s jedným z predkladajúcich poslancov bolo objasnené, že navrhovateľ stiahne povinnosť odpracovať si trest prácou. Pre tento pozmeňujúci návrh bude dôležitejšie sa zamerať na zvýšenie pokút za priestupky tak aby viac reflektovali na súčasné ceny. Tým sa stáva podstata nášho pôvodného odporúčania irelevantnou a bez zásadného dopadu na menšiny.

Poslanecký návrh sa snaží využiť existujúci princíp možnosti odpracovať si trest prácou. Návrh počíta aj s uložením takejto formy sankcie aj v prípade, že páchatelom priestupku je viacero spoločne konajúcich jednotlivcov. Osobitne venuje pozornosť možnosti odpracovania priestupkov mladistvými.

Na prvý pohľad je to logický zámer, aj vzhľadom na nedávne zmeny v sadzbách trestného zákona. Avšak tento návrh má potenciálne úskalía.

Ako Článok 5 Európskeho dohovoru o ľudských právach zakazuje nútenú alebo povinnú prácu tak aj Ústava SR čl. 18 (1) zakazujú nútenú prácu alebo nútené služby. Výnimku tvorí v čl. 2 písm a) práce ukladané podľa zákona osobám vo výkone trestu odňatia slobody alebo osobám vykonávajúcim iný trest, nahradzujúci trest odňatia slobody. Písmeno e) taktiež explicitne spomína menšie obecné služby ako výnimku. Ústava nepredpokladá ukladanie menších obecných služieb ako formu trestu. Aj z tohto dôvodu existuje zákon 528/2005, ktorý preväzuje spôsob výkonu trestu so zákonom 5/2004 o službách zamestnanosti. Z ustanovení zákona 528/2005 je zrejmé, že predkladateľ myslel na situáciu uloženého trestu povinnej práce, ktorý bol odsúdenému uložený v trestnom a nie priestupkovom konaní. Orgánom, ktorý takýto trest ukladá je okresný súd. Navyiac je ustanovený systém sprostredkovania práce a prípadnej sankcie za takéto nedodržanie, konkrétne trest odňatia slobody v prípade

neodpracovania. Takýto postup sa ale nedá očakávať v prípade administratívneho priestupkového konania.

Návrh zákona taktiež neukladá povinnosť kontrolovať výkon trestu. Tá je v prípade zákona 528/2005 pridelená probačnému a mediačnému úradníkovi okresného súdu. Iné orgány štátnej správy, ktoré vedú priestupkové konania, takúto funkciu nepoznajú.

Odhliadnuc od technických problémov sprostredkovania práce na výkon trestu menšími obecnými službami, ktoré dnes spôsobujú, že sa takmer nepoužívajú. Ďalším problémom je aj stigmatizácia obecných služieb a tých, ktorí ju vykonávajú. Stavia nezamestnaných na rovnakú úroveň ako ľudí, ktorí svojim konaním spôsobili nejakú ujmu a vyslúžili si za to trest. To neznamená, že idea odpracovania si priestupku je zlá, ale znamená to že tento spôsob stigmatizuje tých, ktorí vykonávajú takúto prácu, a v očiach verejnosti nebude možné rozlíšiť, kto si prácou odpracováva trest a kto príspevok na aktivačnú činnosť ako súčasť dávky v hmotnej núdzi. Svojim spôsobom to teda kriminalizuje nezamestnaných. Je tiež otázne, ako bude fungovať financovania niektorých služieb zamestnanosti zo zdrojov EÚ v prípade, ak títo budú zamestnávaní na projektoch spoločne s ľuďmi, ktorí si majú odpracovať nejaký trest. Aktivačný a motivačný prvok sa tak úplne stráca.

Jednou z možností by bolo vymedzenie, ktoré typy priestupkov je možné odpracovať. Zákon rozlišuje niekoľko rôznych typov (§22 - 50) možných priestupkov. Pričom by bolo vhodné skôr vytvoriť možnosť zhody medzi ukladajúcim orgánom a páchatel'om, napr. v prípade ak páchatel' nie je schopný zaplatiť pokutu. Táto symbolická dobrovoľnosť by tak vylučovala nútené práce ako trest.

Je možné špekulovať, že sa vzhľadom na charakter priestupkov, za ktoré bude udelená povinnosť menších obecných služieb, budú tieto disproporčne zasahovať najchudobnejšie časti obyvateľ'stva, ktorí si nebudú vedieť dovoliť zaplatiť vymeranú pokutu.

Hodnotenie: Návrh v jeho aktuálnej forme neodporúčame podporiť. Zákon sa nachádza na nebezpečnej medzi konfliktu s ústavou, ako aj článkom 5 dohovoru EÚ o ĽP. Navyše má potenciálny stigmatizujúci dopad na najchudobnejších a financovanie projektov aktívnych opatrení trhu práce zo zdrojov EÚ.

5. NOVÉ: Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Vladimíra LEDECKÉHO a Vladimíry MARCINKOVEJ na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov – prvé čítanie

ČPT: 601

Cieľom predkladaného návrhu zákona je navýšenie umiestňovacieho príspevku určeného pre integračné sociálne podniky. Tento príspevok sa vypláca integračnému sociálnemu podniku (ISP), ktorého zamestnanec, klasifikovaný ako znevýhodnená osoba, uzatvoril po ukončení pracovného pomeru v ISP nový pracovný pomer u zamestnávateľa, ktorý nie je ISP, chránenou dielňou alebo chráneným pracoviskom.

Zamestnávanie znevýhodnených osôb prostredníctvom ISP sa vo všeobecnosti považuje za významný prvok v sociálnej oblasti, nakoľko sociálne podniky by mali slúžiť ako nástroj pre získanie pracovných návykov, skúseností a zručností pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľov. Malo by teda ísť o istý medzistupeň v zamestnávaní týchto osôb. Práve umiestňovací príspevok slúži ako odmena pre ISP po úspešnom zamestnaní sa ich predchádzajúceho zamestnanca. Predkladatelia návrhu zákona však vnímajú jeho aktuálnu výšku ako veľmi nízku, z dôvodu čoho si neplní svoj účel. Preto navrhujú zvýšenie dvoch percentuálnych sadzieb mesačnej výšky tohto príspevku v závislosti od dĺžky jeho poskytovania. V siedmom až deviatom mesiaci z 25 % na 40 %, a v desiatom až dvanástom mesiaci z 35 % na 60 %.

Koncom minulého roku zamestnávalo 564 sociálnych podnikov 6 727 zamestnancov, pričom približne 90 % sociálnych podnikov spadá do kategórie ISP. Z dostupných dát vyplýva, že 68 % zamestnancov sociálnych podnikov spadá do kategórie znevýhodnených a zraniteľných osôb.

Hodnotenie: Zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných osôb je dlhodobou problematickým faktorom na Slovensku, pričom sa týka značnej časti menšinovej populácie. Navýšenie umiestňovacieho príspevku vnímame ako pozitívny krok k zvyšovaniu motivácie pre ISP „posunúť“ zamestnancov po nadobudnutí praktických skúseností a nájsť si tak nový pracovný pomer v štandardných podmienkach zamestnávania.

Vo vzťahu k aktuálnej situácii konsolidácie verejných financií je dôležité dodať, že by nešlo o výrazný zásah v tejto oblasti, práva naopak, takéto podporné mechanizmy sa štátu postupom času dokonca vrátia. Takisto veríme, že predkladatelia vychádzajú z konkrétnych odporúčaní subjektov z praxe. Z týchto dôvodov návrh zákona odporúčame podporiť.

6. Návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (Hnutie SLOVENSKO) na vydanie zákona o jednorazovom finančnom odškodnení osôb sterilizovaných v rozpore s právom – prvé čítanie

ČPT: 539

Predmetom zákona je odškodnenie obetí nútenej sterilizácie. Návrh nadväzuje na ospravedlnenie vlády v rovnakej veci, vykonané v roku 2021. Pôvodný text legislatívneho návrhu spolupracovalo Ministerstvo spravodlivosti aj na báze aktuálnej úpravy Českej republiky v rovnakej veci. Návrh sa v predošlom parlamente dostal do druhého čítania, no nie ďalej. Do nového parlamentu bol opätovne predložený v decembri 2023 a teraz sa do programu dostáva v jemne zmenenej forme.

Návrh sa týka najmä Rómok, ktoré podstúpili nelegálnu sterilizáciu medzi rokmi 1966 a 2004. Zákon definuje sterilizáciu v rozpore s právom pomerne široko, vrátane prípadov, keď de jure existuje súhlas dotknutej osoby so sterilizáciou, avšak súhlas bol vyjadrený pod tlakom, pod vplyvom udalostí alebo pod nesprávnym dojmom.

Suma odškodnenia je určená na úrovni 12 tisíc eur (v predošlom návrhu to bolo 10 tisíc). O odškodnenie môžu požiadať nielen tie ženy, ktoré majú príslušnú dokumentáciu o vykonaní sterilizácie, ale aj tie, ktoré dajú čestné vyhlásenie o tomto fakte (a dokumentami nedisponujú). Toto ustanovenie je dôležité najmä vzhľadom na neúplnú dokumentáciu týchto prípadov (dlhý uplynulý čas, strata archívnej dokumentácie, úmyselná obštrukcia zo strany inštitúcií). Odškodnenie je jednorazové a pri príprave žiadosti o neho majú ponúknuť súčinnosť viaceré štátne orgány, vrátane Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Kým však v minulosti malo hrať najdôležitejšiu rolu Ministerstvo zdravotníctva, v novom návrhu je to Ministerstvo spravodlivosti. Ak žiadateľ nedodá zdravotnícku dokumentáciu, MS SR má podľa návrhu požiadať o súčinnosť práve MZ SR.

Zaujímavosťou je zavedenie rodovo vyváženého jazyka, termín "žiadateľka" bol nahradený slovom "žiadateľ".

Hodnotenie: Vzhľadom na skrivodlivosť smerom k ženám, ktoré museli zažiť nútenú sterilizáciu, považujeme tento návrh za dôležitý a vhodný. Preto ho odporúčame podporiť.

7. Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Vladimíry MARCINKOVEJ a Vladimíra LEDECKÉHO na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov – prvé čítanie

ČPT: 537

Návrh novely zákona má za cieľ zmierniť podmienky, za ktorých dôjde k odobratiu prídavku v prípade, že dieťa spácha priestupok. Aktuálne platný právny stav umožňuje odobratie príspevku a určenie osobitného príjemcu už po prvom priestupku, pričom osobitný príjemca je následne určený na obdobie troch mesiacov. Ak dieťa počas týchto troch mesiacov nespácha ďalší priestupok, prídavok sa vráti pôvodnému poberateľovi. Toto napríklad zahŕňa aj situácie, keď je dieťa pod 15 rokov podozrivé z priestupku. Vo väčšine prípadov k finálnemu rozhodnutiu nedôjde alebo je odkladané, lebo deti pod 15 rokov nie sú priestupkovo zodpovedné.

Novela zákona teda navrhuje zmenu, kde by sa osobitný príjemca prídavku na dieťa určoval iba v prípade, ak dieťa spácha priestupok opakovane v nasledujúcich troch mesiacov. Novela zákona by tak prispela k zmierlivejšiemu riešeniu situácií, kde neexistuje úmyselné konanie zo strany dieťaťa, ale aj prípady, kde rodičia plnia svoje povinnosti, no dieťa spácha priestupok neúmyselne.

Návrh zohľadňuje, že prvý priestupok dieťaťa môže byť jednorazovou nešťastnou deviáciou či náhodou. Novelou by sa mierne znížilo riziko finančného zaťaženia rodín, ktoré čelia finančným ťažkostiam (mnohopočetné rodiny, samoživitelia, MRK). Každá strata príjmov, vrátane sociálnych dávok, môže ohroziť finančnú stabilitu týchto

domácností. Prídavok na dieťa predstavuje 60 eur mesačne a unáhlené odobratie tejto dávky môže mať pre rodinu negatívne následky.

Hodnotenie: Novela navrhuje zmierlivejší prístup k mladistvým páchatel'om priestupkov. Odoberania sociálnych dávok až po opakovanej protizákonnej činnosti zohľadňuje situácie mnohých rodín, pre ktoré je strata takéhoto príjmu bolestivá. Návrh preto odporúčame podporiť. Samotný inštitút osobitného príjemcu potrebuje aj širšie zmeny, avšak aj tento návrh vnímame ako krok správnym smerom.

8. Návrh poslankýň Národnej rady Slovenskej republiky Lucie PLAVÁKOVEJ, Beáty JURÍK a Simony PETRÍK na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov – prvé čítanie

ČPT: 527

Návrh zákona upravuje vyplácanie jednorazového zvýšeného príspevku na dieťa. Jedná sa o jednorazový zvýšený príspevok pre rodičov dieťaťa, ktoré nastupuje do prvého ročníka, vo výške 110€. V súčasnosti sa vypláca za mesiac september, (rodičia ho teda dostanú v októbri) spolu s bežným prídavkom na dieťa. Navrhovanou zmenou by bolo vyplatenie v auguste, za mesiac júl, čo rodičom umožní pokryť výdavky na školské potreby pred začiatkom školského roka, kedy tieto potreby aj reálne vznikajú.

Cieľom tejto zmeny je adresovať finančný stres, s ktorým sa stretávajú nízkopříjmové rodiny. Zvlášť ohrozené sú domácnosti s jedným rodičom, z ktorých majorita sú matky samoživiteľky. Skoro polovica z nich je ohrozená chudobou. Náklady pre prváka môžu dosiahnuť až 260 eur, čo sú výdavky pre rodiny, ktoré žijú „z mesiaca na mesiac“, ťažko zvládnuteľné, a preto je včasná finančná podpora dôležitá. Napriek tomu, že ide o drobnú úpravu a existujúca výška príspevku nepokrýva všetky náklady spojené s nástupom dieťaťa do školy, aspoň budú mať rodiny finančnú podporu v predstihu.

Problematickým bodom zostáva moment reálneho nástupu detí do školy, ktorý sa zistí až v septembri. Pri prijatí návrhu tak hrozí, že bude existovať skupina detí, ktorých rodičom príspevok síce bude vyplatený, avšak nenastúpi do školy (odklady, nástup do

zahraničia). Aktuálny návrh nereflektuje na tento moment a neponúka mechanizmus jeho riešenia.

Hodnotenie: Navrhovaná zmena zákona ponúka jednoduché riešenie. Pozmenenie termínu vyplatenia príspevku čiastočne adresuje nedostatok financií, ktorý môže prísť s výdavkami na školské potreby práve pred začiatkom školy. V jeho súčasnej forme však nereaguje na problém reálneho nástupu detí do školy, ktorý sa zistí až v septembri. Preto návrh odporúčame podporiť po dopracovaní.

9. Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Lucie PLAVÁKOVEJ, Zuzany ŠTEVULOVEJ a Tomáša HELLEBRANDTA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov – prvé čítanie

ČPT: 160

Novela zákona z dielne PS upravuje zákon o pobyte cudzincov s cieľom umožniť párom rovnakého pohlavia, ktoré uzavreli manželstvo alebo registrované partnerstvo v zahraničí, žiť spoločne na Slovensku. Aktuálna právna úprava neumožňuje partnerom rovnakého pohlavia z tretích krajín získať trvalý alebo prechodný pobyt na základe partnerského zväzku s občanom SR, keďže tento zväzok je v rozpore so zákonom o rodine.

Návrh zákona preto zavádza definíciu partnera, ktorá zahŕňa aj manželstvá/partnerstvá párov rovnakého pohlavia uzavreté v tretích krajinách (§ 2 ods. 10. konsolidovaného znenia). Partneri takto definovaní by získali nárok na trvalý pobyt na Slovensku na 5 rokov. Vypúšťa sa aj ustanovenie, ktoré povoľovalo policajtom zamietnuť žiadosť o trvalý pobyt v prípadoch, kedy manželstvo nebolo uzavreté podľa slovenského zákona o rodine.

Predkladatelia argumentujú, že hlavným zámerom tejto novely je eliminácia existujúcich diskriminačných prvkov v legislatíve, ktoré vedú k porušovaniu základných práv a slobôd, a to najmä v oblasti práva na rodinný život. Táto argumentácia je v súlade s podnetom bývalej VOP M. Patakyovej, ktorá upozornila na nesúlad súčasnej právnej

úpravy s ústavnými zásadami ochrany súkromného a rodinného života a zákazu diskriminácie .

Je dôležité zdôrazniť, že návrh zákona sa týka len úpravy pobytových práv a nemá žiadny vplyv na definíciu manželstva v slovenskom právnom poriadku. Jeho cieľom je jednoducho umožniť obom partnerom z párov rovnakého pohlavia, ktoré uzavreli manželstvo/partnerstvo v zahraničí, získať právo na pobyt na Slovensku.

Hodnotenie: Ide o nekontroverznú zmenu, ktorá neuškodí nikomu a sexuálnym menšinám zlepší život. Veríme, že zmena zákona by prispela k odstráneniu diskriminácie a posilneniu práv tejto menšiny, a preto návrh odporúčame podporiť.

10. Návrh skupiny poslancov Národnej rady Slovenskej republiky na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov – prvé čítanie

ČPT: 252

Pôvodnou intenciou zákona 600/2023 Z.z. o prídavku na dieťa bolo priniesť 200 EUR na dieťa do každej rodiny a tým pomôcť rodinám zasiahnutým pandémiou COVID-19 a krízou vyvolanou vojnou na Ukrajine. Týchto 200 EUR bolo rozdelených na dve časti: 140 EUR ako daňový bonus a 60 EUR formou zvýšenia detských prídavkov. Predmetom tohto návrhu zmeny zákona je a) zvýšiť prídavok na dieťa tak, aby bol 100 EUR, b) posunúť platnosť prechodného ustanovenia.

Dôvodom prvej časti, t.j. zvýšenie prídavku na dieťa, je fakt, že si predkladatelia uvedomujú, že nie všetci rodičia detí dosiahli na daňový bonus 140 EUR v plnej výške. Najmä najchudobnejší, nepracujúci, pracujúci na skrátenej úväzok, ženy na materskej alebo rodičia v neúplných rodinách mali tento daňový bonus krátený alebo naň nedosiahli vôbec. Preto je potrebné zvýšiť prídavky na dieťa, keďže na tieto majú nárok všetci rodičia.

Druhou zmenou je posunutie platnosti prechodného ustanovenia, keďže terajšia úprava daňového bonusu platí len do 1.1.2025. Posunutím na júl 2024 sa zabezpečí, že z nej budú mať výhodu všetci rodičia, a to skôr ako v k 1.1.2025.

Hodnotenie: Úprava adresnosti a adekvátnosti výšky detských prídavkov je vítanou zmenou. Zlepší sa tak dosah, ako aj efektívnosť vyplácaných finančných prostriedkov a to najmä pre najviac ohrozené skupiny. Je na škodu veci, že predkladajúca skupina poslancov si tieto nedostatky všimla a rozhodla zmeniť, až keď už nenesú zodpovednosť za dopady tejto potrebnej zmeny na náklady štátneho rozpočtu. Opatrenie napriek tomu odporúčame podporiť, aj keď si plne uvedomujeme, že je to nerealistické.